

14. Jižní Evropa (Portug., Španěl., Itálie, Řecko)

Povrch

Jihoevropské země se rozkládají na poloostrovech jižní Evropy (Pyrenejský, Apeninský, Bálkanský) a na ostrovech Atlantského oceánu a Středozemního moře. Tyto země mají řadu společných znaků – ráz reliéfu, podnebí, rostlinstvo. Přírodní podmínky a množství kulturních památek poskytují podmínky pro formy cestovního ruchu. Nerostné suroviny jsou různorodé, ale jejich množství nepostačuje pro hospodářské potřeby. Stálým problémem je zemětřesení a vulkanická činnost. Dříve patřila JE k nejhudším částem Evropy, ale v současné době jsou ekonomicky vyspělé – It. a Šp.

Španělsko

Stát na Pyrenejském poloostrově a na Kanárských a Baleárských ostrovech.

Většinu území vyplňuje rozsáhlá náhorní plošina (Meseta), nad kterou vystupuje Kantaberské pohoří, ve střední oblasti Kastilské a Iberské na jihu Sierra Morena a Sierra Nevada s největší horou Španělska Mulhacén. Na SV jsou Pyreneje. Kanárské ostrovy jsou sopečného původu.

Většina území má subtropické, středomořské podnebí, vnitrozemí má podnebí suché kontinentální a na Atlantském pobřeží je podnebí oceánské. Rostlinstvo je subtropické (macchie, korkový dub, listnaté lesy, křovinaté porosty a stepi). Sever jehličnaté a smíšené lesy.

Španělsko má významné bohatství rud kovů – Fe, Pb, Zn, Cu a Hg (v produkci rtuti je 3. na světě).

Šp. je mnohonárodnostním státem, najdeme zde: Španěly, Katalánce, Galicejce a Basky. 73% mluví španělsky, 70% žije ve městech.

Hospodářství – vyspělý průmyslový stát s významným nerostným bohatstvím. Šp. zaujímá významné místo v mezinárodních dopravních službách a cestovním ruchu. Z hlediska průmyslu převládá strojírenství (dopravní – výroba automobilů, loďařství, elektrotechnika, investiční celky), průmysl báňský, metalurgický, petrochemický. Tradiční je průmysl potravinářský, textilní a kožedělní.

Zemědělství – převažuje rostlinná výroba – hlavně obilniny a středomořské plodiny (olivovník, citrusy, vinná réva, tabák, bavlník, banánovník a mandloň). Dále chov ovcí, krav, oslů a koz. Významný je rybolov.

Po stránce hospodářské dělíme zemi na 4 části:

- 1) Východ – nejvyspělejší oblast, centry jsou Barcelona, Valencie. Průmysl – dopravní strojírenství (Seat), textilní průmysl a petrochemie. Zemědělství – intenzivní průmysl, vinařství, zelinářství.
- 2) Sever – centrum těžebního a energetického průmyslu (zdroj uhlí, vodní energie, rud). Centra – Bilbao a Oviedo. Převládá živočišná výroba – chov skotu a prasat. Významný rybolov.
- 3) Střed- nejrozsáhlejší oblast Šp. , významná zemědělská oblast – produkce obilnin, luštěnin a vína. Nutné zavlažování. V horských oblastech chov ovcí. Centra – Madrid, Zaragoza a Valladolid.
- 4) Jih – jih poloostrova + Kanárské ostrovy. Těžební průmysl (pyrit, rtuť). Zemědělství – bavlník, rýže, víno, olivy, banány. Centrum – Sevilla.

Portugalsko

Stát na jihozápadě Pyrenejského poloostrova, ostrovní část tvoří Azorské ostrovy a Madeira.

Pobřežní nížina Portugalska přechází od Atlantského oceánu do vnitrozemí členitými pahorkatinami do vyšších pohoří. Protékají zde dolní toky řek Pyrenejského poloostrova – Douro, Tejo, Guadiana. Na jihu je subtropické podnebí, na severu mírné oceánské. Nerostné rudy – pyrity, rudy wolframu a manganu.

Země je národnostně jednotný stát, ve městech žije 35% obyvatel.

Portugalsko je průmyslově zemědělský stát, člen EU. Hospodářským centrem je Lisabon. Významné strojírenství – opravy lodí.

Průmyslová výroba se soustřeďuje na pobřeží. Odvětví – hutnický, petrochemický, strojírenský, textilní a potravinářský.

V zemědělství převládá rostlinná výroba. Plodiny: kukuřice, pšenice, rýže, vinná réva, citrusy, zelenina, olivovník, korkový dub (1. místo na světě). Živočišná výroba – chov ovcí, skotu, prasat. Významný je rybolov.

Cestovní ruch – 9,5 mil. návštěvníků, příjem ze zahraničního cestovního ruchu 4,5 mld USD v r. 1995.

Azorské ostrovy – 9 sopečných ovů, významné tranzitní místo mezi Evropou a Amerikou.

Madeira – 8 sopečných ovů, cestovní ruch, zemědělství – vinná réva, cukrová třtina a zelenina.

Itálie

Stát jižní Evropy na Apeninském poloostrově a na ostrovech ve Středozemním moři (Sicilie, Sardinie, Elba, Capri).

Přírodní poměry – převážně hornatá země, na severu Alpy. Jižně od Alp Pádská nížina, celým poloostrovem prostupují horská pásma Apenin. Častá seismická a vulkanická činnost – Vesuv, Etna, na Liperských ostrovech Stromboli a Vulcano.

Hlavní řekou je Pád. Podnebí je subtropické – středozemní s teplým suchým létem a mírnou deštivou zimou. V Alpách je chladné vysokohorské podnebí. Jezera – Lago, Maggiore, Lagodigarda a Lagodigarda – subtropické podnebí.

Rostlinstvo je vždy zelené – subtropické, ve vyšších polohách listnaté a smíšené lesy, v horách výškovité stupně.

Nerostné bohatství nedostačuje potřebám státu. Významná jsou ložiska rumělků (rtuť, 4.), ložiska síry a draselných solí, vysoce kvalitní mramor (Carrara), zemní plyn v Pádské nížině.

Obyvatelstvo tvoří Italové, menšiny – Rakušané, Francouzi.

Hospodářství – vyspělý hospodářský stát, člen EU a G7. Intenzivní cestovní ruch.

Průmysl závisí na dovozu základních surovin a paliv. Orientuje se na materiálově nenáročných oborech. Nejvýznamnější odvětví jsou: strojírenství (osobní automobily, elektrotechnika, kancelářské, potravinářské a obráběcí stroje), chemický průmysl (plasty, léčiva, fotomateriál), spotřební průmysl (textilní, výroba obuvi 3.). Bohatou tradicí má potravinářský průmysl – konzervárny, cukrovary, mlýny, těstoviny, víno.

Zemědělství – převažuje rostlinná výroba – pšenice, kukuřice, rýže, cukrová řepa, sója, vinná réva, olivy, citrusy, zelenina. Živočišná výroba – hlavně sever Itálie – chov ovcí, skotu a prasat.

Po stránce ekonomické se země dělí na 3 oblasti:

- 1) Sever – Pádská nížina a podhůří Alp – hlavní průmyslová a zemědělská oblast Itálie (3/4 průmyslového potenciálu a 1/2 zemědělské produkce). Centra – Milán (strojírenský, chemický, spotřební), Turín (Fiat), Janov (největší italský přístav). Koncentrace kulturně historických památek – Benátky, Verona, Ravenna.
- 2) Střed – nejvyspělejší částí je Toskánsko (strojírenství, textil, potravinářský průmysl). Vyspělé ovocnářství a vinařství (Chianti). Centrem je Řím.
- 3) Jih – jižní část poloostrova + Sicíli a Sardinie. Průmyslová výroba soustředěna do přístavů. Zemědělství – pěstování citrusů a vinné révy. Na ostrovech málo výnosný chov ovcí a koz. Centry jsou Palermo a Neapol.

San Marino

Nejmenší republika na světě, cestovní ruch.

Vatikán

Nejmenší stát na světě, sídlo papeže. Kulturně historické památky obrovské hodnoty.

Malta

Ostrovní stát ve Středozezemním moři, republika v rámci Commonwealthu, úřední řeč – maltština a angličtina. Průmysl strojírenství – opravny lodí, textilní a potravinářský. Zemědělství – vinná réva, ovoce.

Řecko

Stát Balkánského poloostrova a přilehlých ostrovů.

Přírodní poměry – pevninská část státu má velmi členité pobřeží, vnitrozemí je hornaté, z části krasové. Pohoří Pindos a Olymp. Hory jsou prostoupeny kotlinami, nížiny pouze na dolních tocích řek Valdaru, Strumy, Mesty a Marice. Největší poloostrov Peloponés.

Podnebí je středomořské, v horách je podnebí chladné a zimy se sněhem. Rostlinstvo subtropické – macchievé porosty. Nerostné zdroje – významný pouze bauxit, chromové a niklové rudy. Bohaté zdroje stavebních surovin – mramoru.

Obyvatelstvo tvoří hlavně Řekové, menšiny – Makedonci, Turci a Albánci. 64 % obyvatel žije ve městech, 1/3 v oblasti Atén.

Z hospodářského hlediska je Řecka průmyslově zemědělský stát, ekonomicky nejméně rozvinutý člen EU.

Námořní doprava a cestovní ruch.

Průmysl soustředěn do velkých měst (Athény a Soluň). Potravinářský, chemický, strojírenský, elektrotechnický průmysl.

V zemědělství dominuje rostlinná výroba, pšenice, kukuřice, cukrová řepa, zelenina (hlavně rajčata), vinná réva, olivy, tabák, bavlník. Živočišná výroba – chov ovcí, skotu a koz. Významný rybolov.